

SIVISTYSVALIOKUNNAN MIETINTÖ 15/2013 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi opiskelijavalintarekisteristä, korkeakoulujen valtakunnallisesta tietovarannosta ja ylioppilastutkintorekisteristä annetun lain sekä eräiden koulutusta koskevien lakien muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 5 päivänä marraskuuta 2013 lähettänyt sivistysvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen eduskunnalle laeiksi opiskelijavalintarekisteristä, korkeakoulujen valtakunnallisesta tietovarannosta ja ylioppilastutkintorekisteristä annetun lain sekä eräiden koulutusta koskevien lakien muuttamisesta (HE 166/2013 vp).

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavana

- hallitusneuvos Piritta Väinölä, opetus- ja kulttuuriministeriö
- sovelluspäällikkö Laila Puranen, Opetushallitus
- ylitarkastaja Anne Tamminen-Dahlman, Tietosuojavaltuutetun toimisto.

Lisäksi kirjallisen lausunnon ovat antaneet

- Kela
- Suomen yliopistot UNIFI ry
- Ammattikorkeakoulujen Rehtorineuvosto ARENE ry.
- Suomen ylioppilaskuntien liitto SYL ry
- Suomen ammattikorkeakouluopiskelijakuntien liitto - SAMOK ry

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi opiskelijavalintarekisteristä, korkeakoulujen valtakunnallisesta tietovarannosta ja ylioppilastutkintorekisteristä annettua lakia, perusopetuslakia, lukiolakia, ammatillisesta koulutuksesta annettua lakia ja ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annettua lakia.

Opiskelijavalintarekisteristä, korkeakoulujen valtakunnallisesta tietovarannosta ja ylioppilastutkintorekisteristä annettuun lakiin tehtäisiin Oppijan verkkopalveluiden käyttöönoton ensi-

vaiheen sekä perusopetuksen jälkeisen valmistavan koulutuksen yhteisten hakumenettelyiden edellyttämiä muutoksia. Lakiin lisättäisiin säännökset henkilön yksilöintiin tarkoitettua oppijanumerosta, joka annettaisiin jokaiselle henkilölle, josta tallennetaan tietoja Oppijan verkkopalveluihin. Lisäksi opiskelijavalintarekisteristä, korkeakoulujen valtakunnallisesta tietovarannosta ja ylioppilastutkintorekisteristä annettuun lakiin ja perusopetuslakiin ehdotetaan tehtäväksi muutoksia, jotka mahdollistaisivat pe-

rusopetuksen jälkeisen valmistavan koulutuksen yhteisten hakumenettelyiden käyttöönoton.

Koulutusta koskeviin lakeihin ehdotetaan liittäväksi säännökset oppilaaksi tai opiskelijak-

si ottamista koskevan päätöksen antamisessa noudatettavista menettelyistä.

Lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2014.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Yleisperustelut

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena. Muutokset ovat yksi vaihe Oppijan verkkopalvelut -hankkeessa, ja ne osaltaan selkeyttävät koulutukseen hakeutumista. Oppijan verkkopalvelut toteutetaan osana valtiovarainministeriön koordinoimaa sähköisen asioinnin ja demokratian vauhdittamisohjelmaa (SADe). Oppijan verkkopalveluissa rakennetaan hallitusohjelman mukaista sähköistä sivistyskeskusta, josta löytyvät tulevaisuudessa kaikki yksityishenkilöiden sekä opetuksen ja koulutuksen järjestäjien palvelut esiopetuksesta aikuis- ja jatkokoulutukseen. Valiokunta puoltaa lakiehdotusten hyväksymistä seuraavin huomautuksin ja muutosehdotuksin.

Keskeinen asia hallituksen esityksessä on yksilöllinen oppijannumero, joka annettaisiin jokaiselle henkilölle, jonka tietoja ensimmäisen kerran tallennetaan Oppijan verkkopalveluihin. Oppijanumeron käyttöala tulee olemaan esityksen mukaan hyvin laaja. Ensivaiheessa oppijannumeroa käytetään henkilön yksilöintiin tähän kokonaisuuteen kuuluvissa opiskelijavalintarekistereissä. Tulevaisuudessa oppijannumerolla olisi tiedon keräämisessä keskeinen merkitys, koska todennetun osaamisen rekisterin myötä kaikki henkilön opiskeluhistoriaa koskeva tieto tallennettaisiin yhteen paikkaan. Valiokunnan mielestä oppijanumeron käyttöönotto tukee hyvin meillä olevaa tietojärjestelmäkehitystä. Opiskelijavalintarekisterin yhdenmukaisen tietosäällön tuottamisessa on tärkeää varmistaa, että kaikkien oppilaitosten tieto- ja opintohallinnot käyttävät ja ymmärtävät käytettävät käsitteet samalla tavalla. Hallituksen esityksen mukaan oppijannumeroita annettaisiin niille hakijoille, jois-

ta tallennetaan tietoja opiskelijavalintarekisteriin tammikuussa 2014 alkavasta koulutuksesta eteenpäin. Korkeakoulujen osalta oppijannumero otettaisiin käyttöön yhteishaussa syksyllä 2014 otettaessa opiskelijoita keväällä 2015 alkavaan koulutukseen. Alkuvaiheessa oppijannumero tulee tallennettavaksi yliopistojen omien opiskelijanumeroiden rinnalle. Tämä merkitsee päällekkäisiä järjestelmiä ainakin toistaiseksi. Valiokunta toteaa, että tulevaisuudessa olisi käytännössä mahdollista, että korkeakoulut voisivat halutessaan korvata käytettävät sisäiset opiskelijanumerot oppijannumerolla.

Myös opiskelijajärjestöt käyttävät nykyisiä oppilaitoskohtaisia opiskelijanumeroita laajasti omissa jäsenrekistereissään, ja oppilaitokset käyttävät näitä numeroita tukipalvelutoimintojensa järjestämisessä, kuten esimerkiksi it-käyttäjähallinnossa ja -tunnistuksessa, kirjastopalveluissa jne. Valiokunta korostaa, että oppijanumeron käyttöönoton suunnittelussa ja kehittämisessä tulee tehdä tiivistä yhteistyötä myös opiskelijajärjestöjen kanssa.

Tavoitteena on, että pidemmällä aikavälillä tiedonsiirrossa voitaisiin kasvavassa määrin käyttää henkilötunnuksen sijasta oppijannumeroa. Tässä vaiheessa on kuitenkin vaikeaa arvioida, voidaanko henkilötunnuksen käyttämisestä täysin luopua. Henkilötunnusta tarvitaan henkilön yksilöintiin joka tapauksessa ainakin silloin, kun hänestä ensimmäisen kerran tallennetaan tietoja rekisteriin eli oppijannumeroa ei ole vielä annettu.

Asian käsittelyn yhteydessä on esitetty opiskelijavalintarekisterin käyttötarkoituksen laajentamista mm. nuorisotakuun toteutumisen seurantaan siten, että rekisteriin kerättäisiin tiedot myös niistä perusopetuksen päättäneistä, jotka eivät hae rekisterin piirissä olevissa hauissa.

Hallituksen esityksen perusteluissa (s. 10) todetaan, että rekisterin käyttötarkoituksen laajentamista ei tässä yhteydessä pidetty perusteltuna, mutta käyttötarkoituksen laajentamista olisi tarpeellista tarkastella myöhemmin. Valiokunta pitää tärkeänä, että tämä huomioidaan tulevissa opiskelijavalintarekisterilakia koskevissa muutoksissa.

Valiokunnan huomiota on kiinnitetty siihen, että opiskelijavalintarekisterin tiedot säilytetään viisi vuotta opiskelijavalintapäätöksen tekemisestä. Valiokunta toteaa, että näitä tietoja käytetään nimenomaan opiskelijavalintaan liittyen. Valiokunta kuitenkin pitää tärkeänä selvittää, onko 5 vuoden säilytysaika riittävä vai onko tarpeellista sitä pidentää.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan yhteishaku ja erityishaut toteutettaisiin niin, että perusopetuksen jälkeisen valmistavan koulutuksen haku järjestettäisiin vasta yhteishaun valintatulosten julkistamisen jälkeen. Hallituksen tarkoituksena on ollut, että ensisijaisesti tavoitteena on nuorten hakeutuminen tutkintoon johtavaan koulutukseen. Valiokunta kuitenkin katsoo, että uudistuvissa hakumenettelyissä tulee ottaa huomioon opiskelijoiden tasavertaiset mahdollisuudet tarkoituksenmukaisten koulutusvalintojen tekemiseen, ottaen huomioon mm. vapaan sivistystyön oppilaitosten järjestämän koulutuksen soveltuvuus osalle nuorisotakuun piirissä olevia nuoria.

Yksityiskohtaiset perustelut

1. lakiehdotus

5 §. *Tietojen luovuttaminen.* Pykälän 3 kohdassa säädetään Kansaneläkelaitoksen oikeudesta saada tietoja opiskelijavalintarekisteristä. Säännöksessä käytetty ilmaisu "opintotukiasioiden" on epätarkka, ja sen voidaan ajatella tarkoitta-

van vain opintotukilaisissa tarkoitettuja etuuksia varten tarvittavia tietoja. Kansaneläkelaitos tarvitsee tietoja opintotuen lisäksi myös koulumatkatuen ja kuntoutustuen myöntämisessä. Nämä etuudet perustuvat eri lakeihin. Sen vuoksi valiokunta täsmentää säännöstä tältä osin.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella sivistysvaliokunta ehdottaa,

että lakiehdotukset hyväksytään muutoin hallituksen esityksen mukaisina paitsi 1. lakiehdotuksen 5 § muutettuna seuraavasti:

5 §

Tietojen luovuttaminen

Opiskelijavalintarekisteristä saa luovuttaa 3 §:n 1 ja 3 momentissa tarkoitettuja tietoja sallassapitosäännösten estämättä siinä määrin kuin vastaanottajan tehtävien hoitamiseksi on tarpeen:

(1 kohta kuten HE)

3) Kansaneläkelaitokselle *opintotukilaisissa (65/1994), lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden koulumatkatuesta annetussa laissa (48/1997) ja Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetussa laissa (566/2005) säädettyjen tehtävien hoitamista varten sekä Kansaneläkelaitokselle ja työ- ja elinkeinoviranomaiselle työttömyysturvalain (1290/2002) mukaisen työttömyysetuuden saamisen edellytysten selvittämistä varten;*

SiVM 15/2013 vp — HE 166/2013 vp

Helsingissä 11 päivänä joulukuuta 2013

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Raija Vahasalo /kok	Kimmo Kivelä /ps
jäs.	Outi Alanko-Kahiluoto /vihr	Sanna Lauslahti /kok
	Ritva Elomaa /ps	Silvia Modig /vas
	Eeva-Johanna Eloranta /sd	Mikaela Nylander /r (osittain)
	Jukka Gustafsson /sd	Tuula Peltonen /sd
	Leena Harkimo /kok (osittain)	Tuomo Puumala /kesk
	Pauli Kiuru /kok	Simo Rundgren /kesk.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marjo Hakkila.